

Mik a nyelvi emberi jogok?

Kelet-Európában elsőként Budapesten rendeznek konferenciát a nyelvi emberi jogokról október 16-19-én. A fogalom is – szakértői körökben – mindössze tíz-tizenöt éve használatos, a hétköznapi ember pedig szinte semmit sem tud a saját nyelvi jogairól. A konferenciát az MTA Nyelvtudományi Intézete és a Közép-Európai Egyetem rendezi, az intézet kutatója, Kontra Miklós nyelvész szervezi, aki a szegedi tudományegyetemen az Angol Tanárképző Tanszéki Csoport oktatója, egyetemi docens.

Miért kell foglalkozni a nyelvi emberi jogokkal?

– Mert az embereket még akkor is sokféle diszkrimináció érheti, ha az általános emberi jogait tisztelgetnek tartják. Például nyelvi megkülönböztetés, amely boldogtalanná teheti az életüket. Körülbelül a 80-as évek közepén rendezték az első nemzetközi tanácskozásokat – oktatási szakemberek, nyelvészek, szociológusok, jogászok – arról, hogy mit lehetne tenni a nyelvi jogok nemzetközi elismertetéséért. A témában az első jelentős tudományos tanácskozás Brazíliában volt, majd szakosodtak is ezek a találkozó és szaporodtak is. Tavaly Barcelonában a nemzetközi PEN konferenciáján az írók elfogadtak egy nyilatkozatot a nyelvi jogokról, amely azonban csak szimbolikus jelentőséggel bír, a jogászok szerint a „soft law” típusú eset: túl lazán fogalmaz. Ahhoz, hogy az emberi jogok nyilatkozatához ha-

sonló ENSZ-dokumentum születhessen a nyelvi jogokról, szakosított kódifikációs munkára lenne szükség.

● **A közelmúltban az Akadémián arról rendeztek egy fórumot, hogy kell-e nyelvtörvény Magyarországon; ön felszólalt és egy felmérésre hivatkozva a cigány népszerű jogsérelméről beszélt. Ez egy példája a hazai nyelvjogi problémáknak?**

– Így is mondhatjuk. Kemény István szociológiai felmérése szerint a magyar anyanyelvű cigányoknak a 25 százaléka nem végzi el az elemi iskolát. Akárcsak a magyarok. Paradox módon azt kell mondani, itt nincs probléma, ez egy olyan ország, ahol minden negyedik ember nem végzi el a nyolc általánost... A nem magyar anyanyelvű cigányoknak azonban már a fele nem fejezi be az elemi iskolát. Mert nincs módjuk, hogy az anyanyelvükön kezdjenek el tanulni. Joguk ugyan van, de lehetőségük nincs, hiszen nincs beás nyelvű iskola, tankönyv, tanár... Ugyanez a vizsgálat kimutatta, hogy a munkanélküliek elsősorban az elemi iskolai végzettséggel nem rendelkezők közül kerülnek ki. Vagyis a beás cigányok diszkrimináció áldozatai, az ő problémájuk egy magyarországi nyelvi emberi jogi probléma. Az ilyen és hasonló helyzeteket a kormányok általában vígan elviselik, mert nem kötelezi őket semmi a változtatásra. Az általános emberjogi nyilatkozat kimondja, hogy az oktatásban nem lehet kü-

Kontra Miklós: „A globalizáció és az anyanyelvi műveltség nincs ellentétben.” (Fotó: Mohos Angéla)

lönséget tenni a diákok között a borszín, vagy a vagyoni helyzet alapján; de azt nem, hogy az anyanyelv alapján sem. Ezért kellene a nyelvi jogokról is nemzetközi deklaráció.

● **Egy tavalyi konferencián, amelyet az USA-ban rendeztek, ön a szlovák nyelvtörvény és az amerikai párhuzamok kérdéséről tartott előadást; kellő döbbenetet kellett?**

– Én döbbenem rá arra, hogy a nyelvi emberi jogok témakörében az elmúlt másfél évtizedben a világon felhalmozott ismeretanyag áramlása nem megoldott: Amerikában, a Távol-Keleten, Nyugat-Európában ren-

dezik ezeket a méregdrága konferenciákat, ahova a kelet-európaiak nem jutnak el kellő számban. Ezért határoztam el, hogy szervezzünk meg Pesten egy olyan fórumot, amelyen itt tud lenni a Gdanskól, Romániából, Bulgáriából, Bécstől Tallinig tartó régió minden jelentős szakembere, plusz a legjobb nyugatiak – akik szintén nem tudnak eljutni a kelet-európai dolgokról.

● **Milyen témákról beszélnek?**

– Egy brüsszeli jogász a szlovák nyelvtörvény gazdasági vonatkozásairól, egy német szakember a kurd egyenjogúságról folytatott harc nyelvi vonatkozásairól beszél, egy svájci professzor

tudósktól. Szegedről velem együtt három előadó lesz: Barát Erzsébet a gyűlöletkeltő beszédek jogi korlátozásának lehetőségeiről, Sándor Klára a moldvai csángók nyelvjogi helyzetéről beszél, jómagam a Magyarországon és a szomszédos országokban elvégzett, a népesség nyelvi jogutatóit kutató vizsgálat következtetéseivel foglalkozom.

● **Milyen a nép nyelvi jogutatója?**

– A vizsgálatban résztvevőktől azt kérdezték: előfordult-e önnel, hogy rászóltak: ne beszéljen magyarul! A válaszok között, amelyek elemzést, voltak szélsőségek. Egy felvidéki magyar adatközlő például elmondta: munkatársait látta vendégül a lakásában, s az egyik szlovák anyanyelvű vendég azt követelte, hogy a házigazdák akkor is szlovákul beszéljenek egymással, ha nem a vendégek között, hanem egy másik szobában vannak... A másik oldalon a tolerancia jelei, a dialógusra való képesség áll. Egy Bécsben élő magyar anyanyelvű nagymama a parkban sétál az unokájával és magyarul beszélgetnek. Miért nem németül szól a Bécsben született gyerekhez? – kérdezik tőle. Ha ön Brazíliában sétálna az unokájával, vajon milyen nyelven beszélne vele? – kérdez vissza az asszony.

Természetesen németül – hangzik a válasz, s ezzel vége is a párbeszédnek, amelyben nem volt nyoma türelmetlenségnek, inkább a dialógusra való hajlamot mutat-

ta. A népi jogtudat azért érdemes a tudományos vizsgálatra, mert akkor van esély reálisan megvalósítható törvényt alkotni, ha ismerjük ezt a jogtudatot.

● **Napi tapasztalatunk a globalizáció; vajon nem ellentétes ezzel a nyelvi, az anyanyelvi jogvédelem?**

– Miért lenne az? A globalizációban való részvételünk igényli az idegen nyelvek tudását, de nem szükséges, hogy ennek bármilyen negatív hatása legyen az anyanyelvre. A kettő kiegészíti egymást – ha okosak vagyunk és saját nyelvünket kultúránkat a globalizáció részeseként ugyanúgy, vagy még jobban működtetjük, mint korábban. Természetesen Magyarországon létfontosságú, hogy lehetőleg mindenki beszéljen egy, de inkább három fontos világnyelven, mondjuk angolul, németül, oroszul. Ám ugyanilyen természetes, hogy magyarul kell tanítani az ismeretanyagot az iskolákban. Ehhez az szükséges, hogy a tudományokat magyarul műveljék, vagy legalább magyarul is karban tartásuk. Ha ez nem történik meg, nagy a baj, hiszen az elit iskolákba, mondjuk a kétnyelvűekbe olyan kis töredéke jut el a magyar diákoknak, hogy az szinte semmit sem számít az egész társadalom műveltségi állapota, a munkaerő használhatósága szempontjából. A tehetség ugyanis nagyjából egyenletes megoszlást mutat a népességben; ha csak kiválasztottak kiváltsága hozzáférni a tudáshoz, az katasztrofális következményekkel jár a népesség egészére.

Sulyok Erzsébet

Pathológiai konferencia

DM-információ

A hódmézóvársárhelyi Erzsébet Kórház valamint a SZOTE Baráti Köre megyei kliniko-pathológiai konferenciát és a dél-alföldi pathológusok találkozóját rendezi meg holnap, szombaton délelőtt 10 órai kezdettel a hódmézóvársárhelyi városháza dísztermében. A tudományos programban először dr. Csillik Bertalan, a SZOTE nyugalmazott tanszékvezető professzora tart előadást „A szövetten és a mikrostrukturális vizsgálatok kezdetei a Szegedi Tudományegyetemen” címmel. Majd dr. Mikó Tivadar egyetemi tanár, a SZOTE Pathológiai Intézetének vezetője a lepra neuropathológiájáról beszél, végezetül kliniko-pathológiai esetbemutatókat tartanak a SZOTE, a szegedi, a szentesi és a hódmézóvársárhelyi kórház orvosai.

Gyermekszínházberlet

Munkatársunktól

A Szászország Színház gyermekszínházberletet hirdet kisiskolások számára. A kétféle berlet (Kököszi és Bobojsza berlet) négy előadásra érvényes, melyek havonta kerülnek megrendezésre. Köztük bábjáték, mesejáték, gyermekkoncert, télapóműsor lesz látható. Ára 600 forint, mely két részletben fizethető be. Az első, 400 forintos részletet október 10-ig, a másodikikat január 10-ig kell befizetni. Valamennyi előadásra jegyek is vásárolhatók, 180 forintos áron.

ABS ZOLÚT CARINA E

+ LÉGKONDITIONÁLÓ,
+ DUPLA LÉGZSÁK,
+ 4 TÉLI GUMI,

A LEGJOBB
ÁR-ÉRTEK ARÁNY!

AMÍG A KÉSZLET TART!

3.740.000.- Ft

ABSzolút gazdaságos megoldás!
A népszerűségi listák éllovasa, most ABSzolút verhetetlen téli felszereltséggel (ABS, dupla légszák, 4 db téli gumi, légkondicionáló) kapható. Mindezt kínáljuk azért, hogy Ön a saras-havas, őszi-téli utakon ne csúszkáljon és még a legzordabb időben is élvezhesse a Carina E ABSzolút biztonságát és ABSzolút megbízhatóságát. A TOYOTA márkakereskedői segítik Önt, hogy a különböző ajánlatokat mérlegelve, ismét helyesen döntsön...

**ABSzolút Carina E:
Az évad talán legjobb ajánlata!**

3 ÉV VAGY 100.000 KM GARANCIA

TOYOTA
Bízhat a jelben

MÁRKAKERESKEDŐK: KOCSIS ÉS TÁRSA Kft. 6500 BAJA, Szegedi út 84. Tel./Fax: 06-79-321-810 • NÁFRÁDI Kft. 5600 BÉKÉSCSABA, Berényi út 133. Tel.: 06-66-324-564 • MAYER TOYOTA 2092 BUDAKESEI, Pátyi út 55. Tel./Fax: 06-23-451-961 • M3 AUTÓKERESKEDELMI Kft. 1142 BUDAPEST, Komáromi út 12. Tel.: 252-2713 • EMIL FREY MAGYARORSZÁG Kft. 1149 BUDAPEST, Mogyoródi út 32. Tel.: 363-5883 • TOYOTA PEST 1107 BUDAPEST, Szállás u. 20-22. Tel.: 260-1479 • SAKURA Kft. 1033 BUDAPEST, Szőlőkeret u. 1. Tel./Fax: 388-2342 • ÚJHELYI AUTÓ Kft. 4225 DEBRECEN-JÓZSA, Szentgyörgyvölgyi út Tel.: 06-52-387-655 • TOYOTA-EGER 3300 EGER, Külsősor u. 8. Tel.: 06-36-426-400 • AUTOHAUS KOPF Kft. 2030 ÉRD, Erosi út 19. Tel.: 06-23-369-444 • TWIN MÁRKAKERESKEDÉS 9027 GYŐR, Puskás T. u. 2. Tel.: 06-96-325-600 • TOYOTA HÓDMEZŐVÁSÁRHELY Kft. 6800 HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, Kutasi u. 12. Tel./Fax: 06-62-341-628 • HERING AUTÓHÁZ Kft. 5100 JÁSZBERÉNY, Nagykati út Tel.: 06-57-415-038 • KOTO AUTÓHÁZ Kft. 7400 KAPOSVÁR, Zöldfa u. 58. Tel.: 06-82-411-456 • TOYOTA KARCAG 5300 KARCAG, Eötvös út 10. Tel.: 06-59-312-588 • TROMF Kft. 6000 KECSKEMÉT, Ladánybényei út 1. Tel./Fax: 06-76-320-627 • M-F AUTÓ Kft. 6200 KISKÖRÖS, Izsáki u. 46. Tel.: 06-78-311-106 • NIPPON MOTORS Kft. 3527 MISKOLC, Besenyői u. 8. Tel./Fax: 06-46-313-258 • KOVÁCS AUTÓHÁZ 2200 MONOR, +es főút 35 km Tel.: 06-29-413-381 • NAKATO Kft. 8800 NAGYKANIZSA, Erdész u. 28. Tel.: 06-93-310-180 • JUKO Kft. 4531 NYÍRPAZONY, Szabolcs u. 12. Tel.: 06-42-480-040 • TROSKA AUTÓHÁZ Kft. 7627 PÉCS Engel J. u. 1/2. Tel./Fax: 06-72-325-553 • KAKUK JÓZSEF MAGYAR-OSZTRÁK Kft. 3100 SALGÓTARJÁN, Tóstrand Tel./Fax: 06-32-430-646 • TOYOTA-FUN MÁRKAKERESKEDÉS 9400 SOPRON, Pozsonyi út 58. Tel.: 06-99-320-660 • MOLNÁR AUTÓHÁZ Kft. 6723 SZEGED, Cserzy Mihály u. 18. Tel.: 06-62-311-062 • SZEYORKO Kft. 7100 SZÉKESZÁRD, Ehes u. 2. Tel./Fax: 06-74-419-190 • AUTÓSZOLG 2000 SZENTENDRE, Pannónia u. 1-3. Tel.: 06-26-512-921 • ANGYALFI Kft. 8000 SZÉKESFEHÉRVÁR, Kádosa út 59. Tel./Fax: 06-22-316-062 • AUTÓFÓKUSZ Kft. 9700 SZOMBATHELY, Kőszegi út Tel.: 06-94-317-451 • ALTO GÖBÖLŐS 2800 TATABÁNYA, Környei út 33. Tel.: 06-34-337-536 • VÁCI AUTOCENTRUM 2600 VÁC, 2 sz. Főút 32. km Tel./Fax: 06-27-30-50-30 • AUTÓHÁZ VESZPRÉM Kft. 8200 VESZPRÉM, Budapest út 72. Tel.: 06-88-427-088 • AUTÓFÓKUSZ 2 ZALA Kft. 8900 ZALAEGERSZÉG, Alsó erdei u. 3/A. Tel./Fax: 06-92-316-672

A teremtés új COROLLÁja

A megbízhatóság örökös bajnoka hegyvölgyön, úton-útfélen, négyféle karosszériával, 1.3-as, 1.6-os motorral, akár hatsebesege váltóval most szebb, jobb, mint valaha. Az autó és az Ön egyéniségéhez igazított felszereltség tovább fokozza a Toyota érzést. Meglátni és megszerezni...

MÁRKAKERESKEDŐK: 3 ÉV VAGY 100.000 KM GARANCIA
TOYOTA HÓDMEZŐVÁSÁRHELY Kft. 6800
HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, Kutasi u. 12. Tel./Fax: 06-62-341-628 • MOLNÁR AUTÓHÁZ Kft. 6723 SZEGED, Cserzy Mihály u. 18. Tel.: 06-62-311-062

TOYOTA
Bízhat a jelben